

A Magyar Kriminológiai Társaság
Helyreállító Igazságszolgáltatási Szekciója (MKT HISZ)
2. ülése

Kinek mit nyújt a mediáció?
- avagy a büntető ügyekben alkalmazható közvetítői eljárás tapasztalatai

Időpont: 2010. szeptember 28. 16.00 – 18.30.

Helyszín: Fővárosi Igazságügyi Hivatal, JóváTettHely Közösségi Foglalkoztató
1088 Budapest, Szentkirályi utca 8. V. emelet

ÖSSZEFOGLALÓ

1. Tájékoztatás az aktuális **bűnmegelőzési pályázati lehetőségekről** és a **magyar EU/EUCPN elnökség által szervezett – a közösségi konfliktusfeloldás fókuszú – projekttervről**

Moderátor: *Ivány Borbála*

▪ **Az Európai Bűnmegelőzési Díj**

A 2010. évi [Európai Bűnmegelőzési Díjra \(ECPA\) Megelőzéssel, közösségi rendészettel és helyreállítással a biztonságos otthonokért a biztonságos közösségekben](#) témában lehet pályázni. E keretbe illeszkedő jó gyakorlatok közül kerül ki **Magyarország jelöltje**. A jelölt projekt részt vesz az **EU-s versenyben**, amelynek győztese, azaz a legjobb gyakorlat 20.000 eurós pénzdíjat nyer. A pályázati adatlapokat 2010. október 6-áig lehet beküldeni.

A pályázati kiírás megtalálható a

<http://www.bm.gov.hu/web/portal.nsf/aktualis/574AEEE5050A916EC125779A0042C95B> oldalon. A korábbi évek jó gyakorlatairól és az EU-s versenyben induló projektekről a <http://www.bunmegelozes.hu/index.html?pid=147> oldalon lehet olvasni.

▪ **Az ISEC (Prevention of and Fight against Crime) program**

Az Európai Bizottság az [ISEC program](#) keretében programtámogatások (Action grants) elnyerésére hirdetett pályázati felhívását. Többek között olyan **projektek** jelentkezését várják, amelyek a bűnmegelőzést (beleértve a fiatalkori, a környezet elleni, a lőfegyverekkel kapcsolatos és a kábítószer-bűnözés megelőzését) célozzák horizontális eszközök alkalmazása révén; a bűncselekmények szemtanúi és áldozatai védelmére és támogatására irányuló jó gyakorlatokat terjesztik és fejlesztik.

A felhívásra **jogi személyiséggel** rendelkező – elsősorban non-profit vagy közigazgatási – szervezetek pályázhatnak. Pályázni **nacionális és transznacionális projektekkel** is lehet. A projektek összköltsége minimum **80 ezer euró** (kb. 22,4 millió forint),

amelynek **20%-a önrész**. Legalább 20%-nyi forrást készpénzben kell biztosítani. A teljes projektköltség 30%-a szerződhető tovább. A projektek legfeljebb **3 évig** tarthatnak. A pályázati döntés legkésőbb **2011 áprilisában** várható. A pályázat benyújtásának határideje 2010. október 29.

A pályázati felhívás és a releváns dokumentumok a http://ec.europa.eu/home-affairs/funding/isec/call_20100802/call_20100802_en.htm linken érhetőek el.

A pályázat iránt érdeklődő szakembereknek az ISEC magyarországi koordinátora, Gyökös Melinda 2010. október 6-án 12 órakor az OKRI-ba szervez pályázati tanácsadást.

▪ **a magyar EU/EUCPN elnökség– a közösségi konfliktusfeloldás fókuszú – projektterve**

Magyarország az elnökségi trióprogramban a bűnmegelőzési területen meghatározott prioritása a helyreállító gyakorlatok társadalmi bűnmegelőzés területén történő alkalmazásának elősegítése. E prioritásnak megfelelően nyújtotta be a Belügyminisztérium projekttervezetét az ISEC program keretében.

A közösségi konfliktusok kezelésének jó gyakorlatai a kelet-közép-európai régióban pályázati program célja, hogy a gyakorló szakemberek számára információt nyújtson a régióban működő, a települési konfliktusok kezelésre irányuló sikeres helyi programokról, együttműködésekről. A régió tagállamait (Magyarország, Bulgária, Csehország, Lengyelország, Románia és Szlovákia) hasonló társadalmi viszonyok és hasonló **közösségi-települési konfliktusok** előfordulása jellemzi. A pályázati program keretében a tagállamok 1-1 szakértője kiválasztja saját tagállamának 3-5, a helyi konfliktusok feloldását célzó **jó gyakorlatát**. A projektek közül a 2011. június 1-jén és 2-án megrendezendő **tematikus szemináriumon** minden partnertagállamból bemutatkozik 1 program. További 4-5 olyan nyugat-európai program is lehetőséget kap a bemutatkozásra, amelyek a kezelt konfliktus jellegére, a célcsoportra vagy az alkalmazott módszerre, releváns információval, tapasztalattal szolgálnak. A programokat **gyakorló szakemberek** mutatják be, a tematikus szeminárium ugyancsak gyakorló szakemberek közönségének szól. Ezt követően a szakértők elvégzik a kiválasztott projektek **hatásvizsgálatát** és az eredményeket **országjelentésekben** foglalják össze, ezek alapján **ajánlásokat** fogalmaznak meg a közösségi konfliktusok kezelését célzó programok tartalmi és módszertani követelményeiről. A szakértők végül kidolgoznak egy olyan **helyi modellprojekt-tervet** (tevékenységek, optimális ütemezés, személyi feltételek, költségvetés), amely teljes mértékben megfelel a régió igényeinek, és közvetlenül felhasználható uniós forrásokra történő pályázáshoz.

2. Kerekasztal-beszélgetés a büntető ügyekben alkalmazható közvetítói eljárás tapasztalatairól

Moderátor: *Törzs Edit*

A kerekasztal-beszélgetésnek olyan résztvevői voltak, akik testközelből ismerik, használják vagy tapasztalták a mediációt:

- *Gábor és Zoltán* az elkövető és a sértett
- *Kertész Tibor* mediátor, tréner, mentor
- *Bíróné Lakatos Piroska* mediátor
- *Tatár Jeromos* mediátor ügyvéd
- *Szabó Noémi* ügyész

Gábor egy este leszerelte Zoltán rosszabb állapotban lévő autójának abroncsait. A gumikat magával sem vitte, gyorsan lelépett a bűncselekmény helyszínéről. Alighogy hazaért keresték a rendőrök. Lebukott.

Gábor a rendőri eljárás során történt tájékoztatás alapján nem ismerte fel a közvetítói eljárásban rejlő lehetőséget. A férfi ügyvédje semmit sem tudott a mediációról. Gábor hívta fel a bírót, aki elrendelte a közvetítói eljárást. Az ügyész fellebbezett. Végül leült egymással a sértett és az elkövető.

Gábor korábban már a rácsok mögött látta magát és arra gondolt, hogy akkor kinek mondhatja majd el, hogy megbánta, amit tett. A mediáció ezzel szemben jó volt, mert „megbeszélhette, hogy kellemetlenséget okozott, tetteiben is bocsánatot kért”. A felek anyagi kompenzációban és jótékony, társadalmi munkában állapodtak meg.

Zoltán – annak ellenére, hogy értesítették arról, hogy használaton kívüli autójának lesztek a kerekeit – nem akart semmit sem tenni, „nem érte meg, túl hosszúnak mutatkozott az eljárás”. A rendőrségi eljárás valóban rendkívül elhúzódott, Zoltán „maga sem tudta, hogy melyik oldalon áll”, hajnalban legszívesebben hazament volna aludni. A bíróságon az ügyvéd felvetette a közvetítói eljárás igénybe vételének lehetőségét. Zoltán kíváncsi lett. Azóta azt mondja, hogy „mindenkinek tudnia kéne, meg kéne tanulnia, mi a mediáció”. Elment az ülésre. Kicsit frusztrálta, hogy neki kell megmondania, hogy mi legyen a kompenzáció, ettől rosszul érezte magát az elején, de kíváncsi volt, hogy Gábor milyen ember lehet, mi motiválta a cselekménye elkövetésében. Arra gondolt, hogy az önkéntes munka, mint kompenzáció hasznos lehet, talán úgy Gábor nem követ majd el újabb bűncselekményt. Kiderült, hogy az önkéntes munka letöltésének vannak nehézségei, nem is olyan könnyű fogadó szervet találni... Zoltán számára is voltak tanulságai az ügynek, vannak ötletei, hogy mit kéne javítani a rendszeren.

Gábor szerint a mediáció nélkül személytelen lett volna a kapcsolatuk, így pedig „eszébe sem jutna az embernek, hogy a másoknak milyen problémát okozott”.

Zoltán nem akarta nem akarta nehezebb helyzetbe hozni Gábort. Szerinte jó lenne felkészíteni a feleket, hogy mire számíthatnak egy ülésen. Jó lenne terjeszteni a jogintézmény hírét. Ő már próbálta mesélni az ismerősöknek.

Gábor meglepődött Zoltán kérésén ti., hogy csináljon önkéntes munkát. De jónak tartja, hogy megismerkedett hátrányos, nehéz helyzetben lévő emberekkel, már át tudja élni az ő helyzetüket is. Gábor úgy látja, hogy nem tudják mi a mediáció. Ő, egyszerű munkásemberként oktatta a jogászokat.

Deák Éva (PHA) elmondta, hogy milyen hihetetlen jelentőségű az, hogy a sértettként Zoltán a jóvátételt segíti, ez nagy társadalmi felelősségvállalásról tesz tanúbizonyságot.

Tatár Jeromos felhívta arra a figyelmet, hogy e hozzáállás atipikus. Szerinte amíg nem ismert kellően a mediáció, addig – feltehetően – kevés ilyen felelősségteli sértettel találkozhatunk.

Kertész Tibor (PHA) – *Hatvani Erzsébet* (KIH) kérdésre válaszolva – elmondta, hogy jellemzően az elkövető és az áldozat is úgy érkezik az ülésre, hogy szeretné „túlélni” a folyamatot, hiszen rendszerint az igazságszolgáltatási eljárás nagy sokkhatást okoz. A résztvevők legtöbbször meglepődnek, hogy az Igazságügyi Hivatalban a szakembereket valóban érdekli a probléma, az ember, azt szeretnék a két fél számára is megnyugtató módon megoldani. A tettes és a sértett is örülnek, hogy van egy hely, ahol elmondhatják, hogy mit gondolnak, érznek. Tapasztalat, hogy mindig a két fél által kitalált megoldás a leginkább kreatív, sokkal inkább az, mint a kívülállóké.

Sárik Eszter (OKRI) – a jelenlévő rendőrökkel konzultálva – felvetette, hogy kontraproduktivitást eredményezhet, hogy a közvetítői eljárásra utalás nem azonnal számít az eljárás eredményes befejezésének (csak ha az ügyben a bíróság által elfogadott megállapodás születik), ezért a rendőrök a velük szemben támasztott – sokszor formális, a statisztikában is jól kimutatható – elvárásoknak való megfelelés érdekében inkább más formában törekednek befejezni a nyomozást.

Tatár Jeromos hozzátette, hogy a nyomozás során a RobotZsaru program alapján az eljáró rendőr valamennyi esetben tájékoztatja a feleket a mediáció lehetőségéről, ez azonban rendszerint elsikkad a túl tágkörű információk mellett. *Opóczky László* (KIM) tájékoztatott, hogy az eddigi egyeztetési folyamatokban nem sikerült elérni azt, hogy a program csak a releváns információkat „adja a rendőr kezébe”. *Törzs Edit* (KIH) ugyanakkor hozzátette, hogy a KIH és az ORFK között eredményes együttműködés indult meg annak érdekében, hogy a rendőri tájékoztatás megfelelő legyen.

Egy kérdésre reagálva *Tatár Jeromos* elmondta, hogy az ügyvédek jelentős része nem ismeri a közvetítői eljárást. Ugyan a Magyar Ügyvédi Kamarának van mediációs szekciója, de ez sem kellően ismert.

Vidor László (PKKB) méltatta a mediációs eljárást. Elmondta, hogy segítségével visszakerül a konfliktus az érintettek kezébe. Ugyanakkor jelezte, hogy a szabályozás felvet ellentmondásokat is, hiszen például a bíró nem alkalmazhatja a járművezetéstől eltiltás intézkedést, ha közvetítői eljárásra kerül sor. *Vidor* érdeklődött, hogy ha egy egész közösség a sértett, akkor működhet-e a mediáció.

Kertész Tibor elmondta, hogy a sértett/elkövető fogalma túl szűk a törvényben. Egyes esetekben (pl. többen követik el a rongálást; több gyermekkorú elkövető van és csak a tkp. kívülállóként érintett egyetlen fiatalos kénytelen részt venni az eljárásban; az orgazdaság bűncselekményénél, stb.) csak olyanok jelennek meg az ülésen, akiknek valójában semmi köze a cselekményhez, míg a valódi érintettek távol maradnak a törvényi előírások támasztotta korlátok miatt. Mindezekről függetlenül *Kertész* ismer olyan esetet, ahol az volt a büntetőügyben alkalmazott eljárás keretében kötött megállapodás, hogy polgári jogi mediáció keretében a teljes érintett közösség megbeszélést tart.

Barinkai Zsuzsa (Consensus Humanus) elmondta, hogy vezettek informális büntetőjogi mediációt. Egy vidéki település iskolájából az egyik tanuló több projektort lopott el. A közösségi mediációban a fiú osztálya vállalta a részvételt. A megbeszélésen ott voltak az elkövető támogatói, az iskola képviselői, gyerekek, tanárok. A tárgyalás tétje az volt, hogy a gyereket kirúgják az iskolából. A megbeszélések eredményeként a fiú osztálya kiállt az iskola színpadára és azt mondta „Elítéljük Petit, de azt akarjuk, hogy az iskolában maradjon”, visszafogadták. Az igazgató azonban nem vett részt a mediációban. A megállapodás, a megbánás és a bocsánat ellenére az igazgató elbocsátotta a fiút, az iskolai másodfokú szerv is ezt a döntést hozta.

Deák Éva megjegyezte, hogy a fenti történetből is jól látható, hogy a közösségi folyamatok akkor működnek, ha beazonosítjuk a szereplőket és bevonjuk a fontos helyi aktorokat.

Szabó Noémi elmondta, hogy a VI.-VII. kerületi ügyészségen dolgozik, elsősorban közlekedési bűncselekményekkel foglalkozik. Tapasztalata szerint sokszor a felek motivációja más (pl. gyors eljárás, egyösszegben „megszerezhető” kártérítés, büntetlen előélet), mint ami összeegyeztethető lenne a mediációval, ezért meglátása szerint gyakori, hogy nem bocsátható közvetítői eljárásra az adott ügy. Elmondta, hogy nehéz a mérlegelés, főleg úgy, hogy az ügyésznek 80%-ban iratok alapján kell döntenie, csak az ügyészi meghallgatás keretében van lehetőség a személyes megbeszélésre.

Krémer András amellett tette le a voksát, hogy az ügyésznek sokszor igenis rá kell bíznia a mediátorra az ügyet, aki a fenti kockázatokat azonosíthatja, felmérheti, hogy a felek hozzáállása, a kötött megállapodás megfelel-e a követelményeknek.

Kertész Tibor elmondta, hogy a mediációs eljárásban olyan „mélyre kell menni”, amit a felek megengednek. Gyakori, hogy csupán a „számlát benyújtani kívánó” sértettek hozzáállása átfordítható. Kérdés, hogy mi a siker. Az, ha van megállapodás vagy ha a konfliktus sikerül feloldani.

Krémer szerint az ügyésznek sikerként kell elkönyvelnie azt, ha megállapodással kerül hozzá vissza az ügy.

Vidor László hozzátette, hogy a személyes meghallgatásokat (Be. 502-503. §) a titkárok vezetik, itt a mediációs technikák is alkalmazhatóak lennének. Tatár Jeromos viszont arra hívta fel a figyelmet, hogy hatalmi helyzetből nem lehet alkalmazni a mediációt. *Barinkai* hozzátette, hogy a technikákat lehet használni.

Bíróné Lakatos Piroska a közösségi faktorra reagálva elmondta, hogy természeti katasztrófa esetén gyakori, hogy a sértettek a nehéz helyzetbe kerültek megsegítésére kérik a bűncselekménnyel okozott kár megtérítését.

Zoltán hozzátette, hogy könnyű feladat az egyszerű átutalás, viszont fontos, hogy a jóvátétel személyes legyen, az elkövető szempontjai is kerüljenek figyelembe-vételre.

Kertész Tibor elmondta, hogy elindult egy kísérleti projekt, amelyben „étlapot” kínálnak a feleknek a jóvátétel lehetőségeiről, ha végképp semmilyen ötletük nincs. *Krémer András* felhívta a figyelmet a „beárazódás” veszélyére.

Az aktív beszélgetést az időkeretre való tekintettel Törzs Edit zárta le.

2010. október 5.